

بیمارستان‌های صحرایی در زمان جنگ از ضرورت تا تجربه

نویسندگان:

محمد غیجی

محمد مهدی یار احمدی

حمیدرضا اسماعیل پور

ویراستار:

حامد باقری

انتشارات
مگستان

تهران، ۱۳۹۹

سرشناسه	: غیجی، محمد، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	: بیمارستان‌های صحرایی در زمان جنگ از ضرورت تا تجربه / نویسندگان محمد غیجی، محمد مهدی یاراحمدی، حمیدرضا اسماعیل پور؛ ویراستار حامد باقری.
مشخصات نشر	: تهران: مگستان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۹۷ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۲۳-۳۳-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص: ۱۰۳ - ۱۰۷: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: جنگ -- امداد بیماران و مجروحان
موضوع	: War -- Relief of sick and wounded
موضوع	: بیمارستان‌های سیار
موضوع	: Mobile hospitals - جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- مراقبت‌های پزشکی
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Medical care
شناسه افزوده	: یاراحمدی، محمد مهدی، ۱۳۷۱-
شناسه افزوده	: اسماعیل پور، حمیدرضا، ۱۳۷۱-
رده بندی کنگره	: UH ۶۹۰
رده بندی دیویی	: ۶۵/۳۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۶۹۳۷۰

انتشارات
مگستان

بیمارستان‌های صحرایی در زمان جنگ
از ضرورت تا تجربه

نویسندگان: محمد غیجی

محمد مهدی یار احمدی

حمیدرضا اسماعیل پور

ویراستار: حامد باقری

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹

تیراژ: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۲۳-۳۳-۹

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

مرکز پخش: انتشارات مگستان - تهران

تلفن: ۸۸۲۴۹۹۵۶ - صندوق پستی: ۷۸۹-۱۳۱۴۵

فهرست

۷.....	پیش گفتار
۱۰.....	فصل اول : معرفی بیمارستان صحرائی
۱۰.....	مقدمه ..
۱۱.....	تعریف بیمارستان صحرائی
۱۴.....	تاریخچه بیمارستان های صحرائی
۱۶.....	بیمارستان های صحرائی قبل و بعد از پیروزی انقلاب
۲۰.....	فصل دوم : انواع بیمارستان های صحرائی ، مکان و نحوه احداث
۲۰.....	نحوه احداث بیمارستان صحرائی
۲۰.....	انواع واحدها در بیمارستان های صحرائی
۲۱.....	کانتینرها
۲۱.....	چادرها
۲۳.....	تریلرها و کشنده ها
۲۳.....	اتوبوس ها
۲۴.....	اتاق های عمل سیار
۲۵.....	سایر تجهیزات
۲۶.....	نمونه هایی از بیمارستان های صحرائی در زمان جنگ
۲۶.....	بهره گیری از کانکس برای ساخت مراکز درمانی نزدیک به منطقه عملیات
۲۸.....	عملیات بیت المقدس و تأسیس سازمان بهداری سپاه
۳۰.....	بیمارستان صحرائی حمید (ایستگاه حمید)
۳۱.....	بیمارستان های صحرائی با سازه سوله ای
۳۳.....	عملیات والفجر ۳

۳۳.....	عملیات والفجر ۴.....
۳۵.....	بیمارستان صحرایی خاتم‌الانبیاء در عملیات خیبر.....
۳۶.....	بیمارستان صحرایی چنانه (شهید کلاهدوز).....
۳۶.....	بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) حسینیہ.....
۳۷.....	بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) کلاشین.....
۳۸.....	بیمارستان صحرایی کولان.....
۳۹.....	والفجر ۱ بیمارستان صحرایی مهران (کربلا).....
۳۹.....	نمونه هایی از بیمارستان‌های صحرایی با سازه‌های بتنی.....
۳۹.....	بیمارستان امام رضا(ع) نخستین بیمارستان بتنی مقاوم در عملیات بدر.....
۴۰.....	بیمارستان فاطمه‌الزهراس، عملیات والفجر ۸.....
۴۲.....	آزادسازی مهران.....
۴۲.....	بیمارستان علی بن ابیطالب(ع).....
۴۳.....	بیمارستان امام حسین(ع)، عملیات کربلای ۱.....
۴۶.....	بیمارستان امام سجاده(ع).....
۴۸.....	بیمارستان امام حسن(ع).....
۴۸.....	پارامترهای مؤثر در احداث بیمارستان صحرایی.....
۴۹.....	سطوح محافظت یک بیمارستان صحرایی در برابر تهدیدات متارکب.....
۴۹.....	نکات مهم در طراحی بیمارستان های صحرایی.....
۵۰.....	بیمارستان سیار.....
۵۱.....	مکان احداث بیمارستان های صحرایی.....
	فصل سوم : تجهیزات و امکانات و داروهای مورد نیاز در بیمارستان های
۵۳.....	صحرایی.....
۵۳.....	مقدمه.....
۵۴.....	زمان بندی برپایی بیمارستان صحرایی.....

معرفی بیمارستان صحرایی ■ ۵

- تجهیزات و بخش‌های مختلف بیمارستان صحرایی ۵۷
- سیستم‌های اصلی بیمارستان صحرایی با قابلیت دفاع در برابر تهدیدات غیرمتعارف .. ۶۰
- بیمارستان‌های سیار در حوزه‌های شهری در مواقع عادی ۶۱
- کاربردهای خاص بیمارستان سیار ۶۲
- ویژگی بیمارستان‌های سیار ۶۳
- بخش مراقبت‌های ویژه ۶۴
- تله‌مدیسن ۶۶
- لیست داروهای بخش اورژانس ۶۸
- مهم‌ترین وظایف معاونت درمان در بیمارستان‌های صحرایی ۶۹
- اقدامات درمانی قبل و بعد از عملیات ۶۹
- الف- قبل از عملیات ۶۹
- ب- اقدامات حین و بعد از عملیات ۷۰
- مشکلات مهم معاونت درمان در طول عملیات ۷۰
- فصل چهارم : اقدامات بهداشتی درمانی در بیمارستان‌های صحرایی** ۷۲
- نمونه‌هایی از اقدامات بهداشتی درمانی طی عملیات‌های - جنگی در ایران ۷۲
- تحول و شتاب در اقدامات بهداشتی نیروی زمینی ۷۳
- بیمارستانهای نیروی زمینی در خدمت رزمندگان دلیر نظام جمهوری اسلامی ایران -
- بیمارستانهای ثابت منطقه‌ای بیمارستان منطقه‌ای ۵۷۸ اهواز ۷۵
- بیمارستان منطقه‌ای دزفول ۷۶
- بیمارستان منطقه‌ای ۱۰۰ تختخواهی ۵۲۰ کرمانشاه ۷۶
- بیمارستان ۱۰۰ تختخواهی منطقه‌ای ۵۲۴ سنندج ۷۶
- بیمارستان ۵۰ تختخواهی منطقه‌ای پیرانشهر ۷۷
- بیمارستان کانکسی سیار ۵۰ تختخواهی سپنتا ۷۸
- بیمارستان ۵۰ تختخواهی چادری شهباز ۷۸

۶ ■ بیمارستان‌های صحرایی در زمان جنگ از ضرورت تا تجربه

- بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) چنانچه (شهید مخبری) ۷۹
- بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) حمید (ایستگاه حمید) ۸۰
- بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) حسینی ۸۱
- بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) منطقه ای ۵۲۸ سومار (شهید سرگرد دکتر هجرتی) ۸۲
- بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) پادگان ابوذر (سر پل ذهاب) ۸۴
- تأسیس بیمارستانهای صحرایی شمال غرب ۸۴
- بیمارستان صحرایی کولان ۸۴
- بیمارستان صحرایی (زیرزمینی) کلاشین (شهدای بدر) ۸۵
- همکاری بهدارزهای راجا با سازمانهای پزشکی نظامی دیگر ۸۶
- اقدامات و فعالیتهای گروه بهداشت و درمان نهجا در طول هشت سال دفاع مقدس ۸۷
- فصل پنجم : جمع بندی و تحلیل ۹۱
- مراجع : ۹۷

پیش گفتار

فلک جنبش زمین آرام ازو یافت	به نام آنکه هستی نام ازو یافت
گواهی مطلق آمد بر وجودش	خدائر کافرینش در سجودش
به روز آرنده شب‌های تاریک	جواهر بخشش خنجرته ای باریک
شب و روز آفرین و ماه و خورشید	غم و شادی نگر و بهم و امید

بیمارستان در نظر بسیاری از مردم بنایی است با کاربری خاص که به واسطه امکانات موجود در آن امکان سرویس دهی درمانی به بیماران را فراهم می‌سازد. در حالی که گستردگی خدمات ارائه شده و پیچیدگی رابط میان بخشی در یک بیمارستان به گونه‌ای است که به حق باید بیمارستان را چیزی راتر از یک کالبد بنا تعریف کرد. از این منظر بیمارستان یک سازمان است متشکل از اعضا و روابط میان آن‌ها، که کالبدی مناسب لازم دارد تا بهترین چالش میان این اعضا و روابط را ممکن سازد.

بیمارستان صحرایی نوعی از بیمارستان است که در زمان بحران و به صورت قابل جابجایی به کار برده می‌شود. در زمان بحران ناشی از حمله دشمن این بیمارستان‌ها در شهرها به عنوان پشتیبان برای بیمارستان‌های شهری و در منطقه عملیاتی به عنوان واحد درمانی موقت به کار می‌روند.

بیمارستان‌های صحرایی با هدف اصلی ارائه خدمات درمانی اولیه و نجات مصدومان حوادث، حداکثر تا سطح ارائه خدمات جراحی در حد متوسط کاربری دارند. نقش امداد و نجات و جایگاه بیمارستان‌ها به عنوان نهادی در این حوزه جهت حفظ، بازگشت و ارتقای سلامت جسمانی و روانی افراد جامعه می‌باشد و با توجه به اینکه بیمارستان‌ها نقش کلیدی در درمان، مراقبت و کاهش آسیب‌های مصدومین دارند، ضرورت ماندگاری آن در هنگام حوادث و بلایا امری بدیهی است. به طور قطع اگر بیمارستان‌های صحرایی

در زمان دفاع مقدس ساخته نشده بودند، با توجه به محدودیت‌های ترابری، بیش از ۵۰ درصد از مجروحینی که در این بیمارستان‌ها تحت عمل جراحی قرار گرفته‌اند قبل از رسیدن به مراکز درمانی بعدی یا شهید می‌شدند و یا عوارض ناگواری برای آنها باقی می‌ماند.

تجربه جنگ تحمیلی نشان می‌دهد یکی از مشکلات مهم دفاع در مقابل حملات هوایی و زمینی برای حفظ جان مردم و مدافعان سرافراز، فقدان امکانات درمانی و بیمارستان‌های مناسب و به تعداد کافی بوده است. متأسفانه مساله جنگ و رویارویی با آن در جهان امروز به مساله‌ای اجتناب ناپذیر تبدیل شده است. در طول قرون گذشته صلح در جهان، همواره ناپایدار بوده و اکثر کشورهای جهان با آن مواجه بوده‌اند. ایران نیز در طول تاریخ همواره هدف تهاجم کشورهای متخاصم بوده که طی آن خسارات مالی و جانی فراوانی را متحمل شده است.

گذشته از خسارات مالی و تبعات اقتصادی، مهم‌ترین خسارات این جنگ‌ها به فجایع انسانی و آمار نگران کننده شهیدگان و مصدومان حاصل از سلاح‌های متعارف و نامتعارف (شیمیایی، میکروبی، هسته‌ای) بر می‌گردد.

بلایای طبیعی چون زلزله، سیل، آتش‌شان و طوفان‌های شدید از عواملی هستند که بعضاً خسارات جانی شدید و غیر منسره‌ای را به بار می‌آورند. به این مجموعه باید حوادث غیر مترقبه صنعتی و یا فناورانه را نیز اضافه کرد.

موارد پیش گفته به جز خسارات جانی و زیان‌های انسانی نقطه اشتراک دیگری نیز دارند که آن وقوع غیر مترقبه و غیر قابل پیش‌بینی آنهاست. از آنجا که وقوع چنین حوادثی با توجه به شرایط سیاسی، خصوصیات جغرافیایی و ویژگی‌های کارخانجات صنعتی اجتناب ناپذیر است و از طرفی به دلیل عدم امکان پیش‌بینی دقیق زمان وقوع، شدت خسارات ناشی از آنها وسیع‌تر از حوادث مشابه می‌باشد. لازم است تمهیدات لازم جهت رویارویی با تبعات ناشی از آنها اندیشیده شود. یکی از مهم‌ترین جوانبی که جهت آمادگی رویارویی با چنین حوادثی باید به آن پرداخته شود فراهم نمودن امکانات پزشکی و بهداشتی مناسب جهت رسیدگی به مصدومان و درمان مجروحین ناشی از این حوادث است. در اکثر موارد بهره برداری از بیمارستان‌های مرسوم، به دلیل دوری از محل حادثه، آسیب دیدگی مجموعه‌های بیمارستانی، غیر ایمن بودن ساختمان‌ها و نیازها و فوریت‌های پزشکی ممکن نیست. یک راهکار مناسب برای فراهم کردن امکانات درمانی در مقابله با این حوادث و تهدیدات، احداث بیمارستان‌های امن در زمان صلح و قبل از بحران و استفاده از بیمارستان‌های سیار در حین بحران و بعد از وقوع بحران می‌باشد.

یکی از تفاوت‌های عمده میان یک بیمارستان امن و سایر ساختمان‌ها، در استفاده بهینه از حداقل سطح و حجم می‌باشد. اندازه مقدار فضاهای امن باید بگونه‌ای باشد، که استفاده کنندگان از آن در زمان حملات شدید بتوانند فعالیت‌های روزمره و برنامه‌ریزی شده خود را در حداقل فضا و با بهره‌وری قابل قبول انجام دهند.

کتاب حاضر که تقدیم متخصصان و علاقمندان می‌گردد، در اولین گام به معرفی بیمارستان صحرایی و تاریخچه آن می‌پردازد. در گام دوم انواع بیمارستان‌های صحرایی، اهداف و ساختارهای آن را معرفی نموده و در گام بعدی تجهیزات و امکانات مورد نیاز در بیمارستان‌های صحرایی را مورد بررسی قرار می‌دهد. در ادامه به بررسی اقدامات بهداشتی در بیمارستان‌های صحرایی پرداخته و در بخش بعدی سیستم تریاژ و روانشناسی مدیریت بیمارستان‌های صحرایی را دستمایه بحث قرار داده و در بخش آخر به جمع‌بندی مطالب می‌پردازد.

انتشار این کتاب ۲ هدف عمده را دنبال می‌کند؛ هدف نخست؛ معرفی اجمالی بیمارستان‌های صحرایی و زیرساخت‌های مورد نیاز برای برپایی آن و همچنین تشریح کارکردهای اساسی ناظر بر یک بیمارستان صحرایی است. هدف دوم که مهم‌تر و انگیزه اصلی چاپ این کتاب محسوب می‌شود، انتقال گوشه‌ای از تجربیات ارزشمند حاصل از مشکلات به وجود آمده در برپایی بیمارستان‌های صحرایی در زمان جنگ و لزوم اتخاذ تدابیر لازم برای داشتن آمادگی کافی و مناسب در مقابل مشکلات احتمالی در مواقع بحران برای وقوع حوادثی نظیر جنگ یا زلزله و امثال آن می‌باشد.

بدیهی است این کتاب به رغم تمام تمهیدات صورت گرفته، خالی از قصور نبوده، لذا از تمام صاحب‌نظران، اساتید گرامی و دانشجویان عزیز خواهشمند است تا نظرات ارزشمند خود را از طریق رایانامه زیر ارائه نمایند تا آن‌شان در چاپ‌های بعدی ملحوظ نظر قرار گیرد.

بیا که فرقت تو چشم من چنان در بست که فتح باب وصال مگر گشاید باز

با احترام فراوان

دکتر محمد غیجی

Moh.gh0049@ajauims.ac.ir